

que corporis partes corroborat contra pestem & malignas febres. In officinis quoque ex eo paratur syrupus ad eosdem usus. Inter mala aurea quædam sunt dulcia, quibus Itali instar pomorum vescuntur, citra ullam stomachi offensionem: eaque sunt pectoralia, & catarrhosis maximè utilia.

*Syrupus
Limonum.
Aurea
mala dulcia.*

DE CARNIBVS.

Cap. IIII.

Tanta virtute alendi pollet animalium caro, ut *καὶ ἐξ ὄλης* ea Gallis *de la viande* dicatur: Siquidem solidius in illa & perfectius nutrimentum continetur, quàm in aliis cibis.

De carnibus in genere multa observanda, ut in commodum nostrum sumi possint: Ac primum animalis ætas. Juniorum enim animalium carnes maximè excrementitia humiditate scætant, & laxam alvum reddunt: mediocrium mediocris & salubris succi: At seniorum duræ, nervosæ, & exigui nutrimenti ac difficilis concoctionis existunt. Ita ut ex his liqueat, quæ mediocrem ætatem attigerunt, longè aliis salubriores, & optimi nutrimenti censeri debere. Hinc natum Gallis proverbium: *Caro tenera, & piscis adultus*: quod rationi quidem adstipulatur, si per teneram, mediocris ætatis animalis carnem intelligamus.

*Varie car-
num diffe-
rentia.*

Secundò

Secundò sexus observandus. Masculorum enim caro, femellarum bonitate substantiæ præstat: vervecina caro, ovillâ longè suavior & alimentosior est: bubula vaccinæ præfertur: nec citra exceptionè ista asserimus: nam nisi mares castrati sint, utpote arietes, aut tauri non castrati, ovillis & vaccinis carnibus duriores, insuaviore, & difficilioris sunt concoctionis.

Porro pinguiore carnes, macilentas bonitate substantiæ, & saporis suavitate superant: ut verveces & boves pingues, macilentiora sui generis animalia vincunt saporis præstantia & alimenti copia. Veruntamen nimia eorum pinguedo ventriculo noxia est & fastidiosa; appetitum insuper prosternit: concoctionemq; impedit. Idcirco parcus sit illius usus.

Ad bonitatem carniū pascua multum faciunt: siquidem vervecum, in Galliæ Narbonensis, sterilibus, & tantum thymi, serpilli, & id genus odoriferarum herbarum feracibus pascuis, educatorum, inter optimas & sapidissimas habentur carnes, quin & eorum lanæ meliores inde evadunt. Quæcunque etiam animalia in montibus, dumetis, lendibus, & sicco solo, ubi odoriferæ herbæ nascuntur, pasci solent, longè sapidiores & salubriores carnes acquirunt, quàm quæ in locis planis, lutosis, & palustribus, uliginosis, junctis & alga refertis, aluntur.

Regionum insuper varietas varietatis etiam carniū animalium causa est. In quibusdam enim regionibus aliæ aliis delicatioris, ut exempli gratia Galliæ Narbonensis verveces cæteris aliarum

Nimia pinguedo.

Vervecina in Gallia optima, & cæteris præferenda.

aliarum regionum longè anteferuntur. Qui in Arvernīs montibus pascunt, in genere quidē censentur boni, quod pingves sint. At quos tota Italia profert, carnem duriorē & insipidiorem obtinent: cum alioqui eiusmodi tractus & regiones vitulos ferant optimos, præsertim, si ante sextum aut septimum mensem non ablactentur, nec herbarum pascua degustent.

Caro bubula in Anglia & Ungaria optima. Optima caro bubula, hīc in Gallis: sed ab Anglicorum & Ungaricorum boum, bonitate superatur. Atq; hæc de hoc subiecto sint satis, ne simus, quàm par sit, longiores.

Ferina præstat domestica. Est præterea caro alia domestica, alia ferina. Ferina delicatior domestica, & ex ea etiam minor excrementorum proventus nascitur. Siquidem liberiore aere eiusmodi animalia fruuntur: cum domestica contra includantur, & faginentur. Hinc fit etiam, ut sylvestrium animalium carnes diutius conservari à corruptione possint.

Certis temporibus carnes meliores. Observandum porro est, carnibus sua esse peculiariora tempora, quibus melius ac suavius nutrimentum præbent: Sylvestria enim animalia, non nisi optimè faginata, grati saporis sunt, quod certo tantum tempore accidunt: At cum in foemellas æstuant, aut volucres suis ovis incubant, ingratae sunt & insipidae, nec non pravi alimenti, idque potissimum vere: unde penes nos, hæc maxima quoq; causa videri potest, cur tempore Quadragesimæ à carnibus abstineamus, & piscibus tum sapore & bonitate alimenti præstantioribus, indulgeamus.

Vltimò apparandi modus probè notandus:
Variè

Variè enim condiri & coqui postulant. Bubulæ costæ, quæ nobis dicuntur *Aloyaux*, assari commodè solent: reliqua omnia elixantur melius.

Nunquam spatulæ & coxæ vervecinæ elixantur: sed assatæ semper apponuntur.

Anteriora leporis in condimentum gratissimum, quod civetum vocamus, aptari solent: at posteriora assantur, vel arte pistoria crustis in pastillos includuntur. Lepusculi ac cuniculi non nisi multo lardo tosti apponuntur.

*Varius car-
nium appa-
randarum
modus.*

Hœdi, agni, gallinæ, capones, pulli gallinæ, & columbini, modò elixi, modò assi, modò in pastillos redacti in usum cibi veniunt.

At pulli perdicini, sylvestres gallinæ, phasiani, coturnices, turtures, turdi, merulæ, alaudæ, & id genus volucres assantur. Mei instituti non est, singula minutiùs ciborum condimenta & apparatus, iuxta diversarum regionum consuetudinem excutere. Sat sit, paucis attigisse modum nostrum in Gallia.

Restat ut ex inttitata methodo proponamus nunc carnes tum quadrupedum, tum volucrum: & facultates earum, quibus pollent, enarremus, ut meliores à deterioribus dignoscantur.

Quadrupedum domesticorum bubulæ, vitulinæ, vervecinæ, agninæ, hœdinæ, suillæ. Sylvestrium cervinæ, aprugnæ, leporinæ, caprearum item, capreolorum, & cuniculorum, frequenter sunt in usu. Inter volucres domesticas, pavo, gallus aut gallina Indica, pullus Indicus, anser, anserculus, gallina, pulli gallinæ, capo,

*Carnis em-
quadrupedum gene-
re.
Ex volucri-
generibus.*

B b

pulli

pulli columbini: Inter sylvestres verò perdices, perdiculi, coturnices & earum pulli, turtures, turdi, becificæ, Gallus *becafiques*, merula, artobanus, alaudæ, palumbæ, bizeti, phasiani, gallofremulus, nobis *coq-bruyant* dictus, gallina sylvestris, nobis *gelinose* & *rullicula*: anseres & anates sylvestres, palumbes, querquedula, rusticula minor, gallina aquatilis &c. in deliciis esse solent.

*Bubula ca-
ro.*

Bubula inter crassissimas recensetur: multum est alimenti, ac copiosum gignit sanguinem: nutritioni illorum apta est, qui magna corporis exercitatione utuntur. Apponitur mensis matutinis, quæ ut delicatior evadat, per triduum sale maceratur. Multis tamen salitæ carnes haud probantur, quamvis affirmare auserim, eas sale teneriores reddi, ac concoctu faciliores, nec non gustui gratiores, & salubriores: modò non in abusum trahantur. In cuius rei fidem, consulatur Marsilius Ficinus, magnus ille Theologus, Philosophus Platonicus, & insignis medicus, in libro de vita cœlitus comparanda, ubi de carniū salutarum & aromaticum conditorum usu tractat.

Ficulus.

Vitalina pinguis, tum elixa, tum assa, salubris, & optimi est nutrimenti: & præ cæteris, ægotantibus exhibenda.

Vervecina.

Vervecina etsi frequentissima, quotidiano tamen suo usu ventriculum nunquam gravat, nedum ut nauseam moveat: optimi est & saluberrimi nutrimenti: Fatuum est dicere, eam temperamenti esse calidi: ideoque ægris, & quorundam complexionibus, ut loquuntur, adversari.

fari. Tanta enim est eius præstantia, ut statim vires reficiat, & singulari sua nutriendi facultate, habitum corporis macilentum, ex alvi immoderatis hæoribus, lienteria & dysenteria, aliisque affectibus, contractum, brevi restituat: præsertim si ex coxa vervecina, jasculum aut expressum, cum modico eiusdem carnis, & pane infriato, subinde sumatur: quod cibi potusque absolvit officium: & adhuc gratius erit sapore, si succus limonum aut arantiorum addatur.

Agnina caro viscosa & spumosa est, nimia humiditate & excrementis scatens: cuius crebrior *Agnina.* usus idcirco noxius, præcipue phlegmaticis corporibus: fluxus ventris excitat, haud secus ac ovilla, quæ quamvis pinguior variis condiatur modis, gratum tamen vervecinæ saporem & nutriendi vim, nunquam acquirit.

Hædus ut agno siccior, ita eo delicatior quo- *Hædina.* que eius caro, concoctu facilis & optimi nutrimenti; quæ idcirco tum sanis, tum ægris tuto exhibetur.

Caprina, juxta Galenum, mali succi est, quæ *Caprina.* præterea acrimoniâ suâ cerebrum petit, ac epilepsiam excitat. Hanc malitiâ superat hircina. *Hircina.*

Porcina five suilla, juxta eundem Galen. ma- *Suilla. lib. de alim. fac.* gnâ nutriendi vim habet, quod ipse probat ab athletarum exemplo. Nam, inquit, si de exercitiis suis consuetis nihil remittentes, alterius cuiuspiam *cent.* escæ parem modum, vel uno die assumant: postridie redduntur imbecilliores. Quod si ptures exinde dies *cc* fastitent: non tantum infirmiores, vel etiam palam *cc* macilentiores evadent. In exemplum etiam ad- *cc*

Bb 2 ducit

ducit operarios, quales sunt rustici & agricolæ, qui licet in cibum quotidianum nihil quàm suillam salitam assumant, obeso tamen & pingui sunt corpore: melioris præterea sæpe & salubrioris sunt habitus, quàm qui delicatioribus utuntur alimentis. Sed hoc validæ eorum, nec non à primis annis, crassis cibis assuetæ naturæ, adscribendum: quibus ob continuos labores, quibus occupantur, suilla est utilissima: cum ex adverso otiosi aut delicatiores eam præ fastidio vix olfacere, nedum concoquere in stomacho possint. Recens & insulsa moxam parit in corpore, ob superfluum & excrementitiam illam humiditatem, qua pollet, unde ventris profluvia, & ipsa quoque dysenteria procreari potest. Larido verò probè salito, carnes aliæ assandæ, melioris saporis comparandi gratiâ, transfiguntur.

*Succulorum
caro.*

Succulorum adhuc lac maternum sugentium,apidissima, magnique nutrimenti caro est, si tolta in prandiis fuerit apposita. Vnæ sunt Vasconum cupidæ: immoderatum tamen illorum usum non laudo, sed, ut rari apponantur, potiùs suadeo.

Cervina.

Cervina mali est succi ac difficilis concoctionis, ex sententia Galeni. Torretur, & crustis in pastillos includitur. Delibare eam potius, quàm satiari optimum.

Cervulorum.

Cervulorum delicata quidem est, attamen ex natura omnium tenellarum carniùm, spumosa & valde excrementosa: bimestres hæ carnes salubriores sunt recentioribus: Sed foetus utero execti,

execti, quæ in summis multorum deliciis habentur, damnandæ prorsus sunt.

Capreolina, inter ferinas alias summè delicata est, grata & tenera, omniumque minus noxia, ad cuius bonitatem proximè accedit damarum caro.

Aprugna, superat bonitate suillam domesticam: sed ab hac in condiendis cibus, & gustu gratiori conciliando superatur.

Succulus aprugnus, adhuc lac sugens, superatur bonitate, sapore, & nutriendi vi, à domestico: hic enim plus habet pinguedinis.

Leporina satis boni nutrimenti: vividum & floridum faciei colorem conciliat: foeminis præsertim pallorem in facie tollit, & nativum restituit colorem. In Helvetia, aliisque locis monticulosis, lepores æquè teneram, vel deliciores etiam carnem habent, quàm lepusculi Gallie nostræ delicatissimi: de quibus Poeta:

Inter quadrupes gloria prima lepus.

Cuniculorum hyeme, nec non lepusculorumestate sapidissima & suavissima est caro: cum sanis tum ægris, appetitu destitutis. Optimi enim est nutrimenti & facilis concoctionis, phlegma absumit, & supervacaneam humiditatem ex ventriculo deturbat, eumque roborat. Melancholicos tamen & atra bile vexatos

nollem iis nimium indulgere.